

MADÁRBARÁT TELEPÜLÉSEK

- FELMÉRÉS AZ ÖNKORMÁNYZATOK TERMÉSZETVÉDELMI GYAKORLATAIRÓL 2024

BEVEZETŐ

Egyre több önkormányzatnak fontos a természet védelme Magyarországon, és tenni is hajlandók ezért. Védett területeket és vizes élőhelyeket alakítanak ki, megőrzik és gyógyítják az idős fákat, odafigyelnek rá, hogy őshonos és a madaraknak táplálékot adó cserjéket telepítsenek, vagy arra, hogy az épületeiken szigetelés után is menedéket találjanak a madarak és denevérek.

A Madárbarát Települések Országos Szövetsége (Matelosz) által készített felmérés* rámutatott, hogy a szervezetet alapító önkormányzatok már eddig is sok mindent tettek az élővilág védelméért, de nekik is szükségük van természetvédelmi, jogi és tájépítészeti szaktudásra a zöld településfejlesztéshez. A Matelosz célja, hogy segítse ebben az önkormányzatokat.

„A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület kezdeményezésével és támogatásával létrejött települési szövetségnek már az indulása is meglepett minket, mert felhívásunkra a várt 10-12 önkormányzat helyett 27-en jelezték, hogy részt kívánnak venni alapítóként a szervezet létrehozásában.” - mondta Frenyó Gábor elnök

EREDMÉNYEK

Személyes elkötelezettség

Az [alapító önkormányzatok](#) közös jellemzője, hogy mindenütt van egy vagy több olyan személy a testületben – gyakran maga a polgármester – akinek személy szerint is fontos a természetvédelem: hobbimadarász, esetleg biológiatanár vagy más természetvédelemmel kapcsolatos képzettséggel rendelkezik. Ők azok, akik felismerték, hogy az önkormányzatoknak egyre nagyobb szerepük van az élővilág védelmében és valójában ez a kulcsa annak, hogy egy település élhető maradjon és alkalmazkodni tudjon a klíma- és ökológiai válsághelyzetekhez.

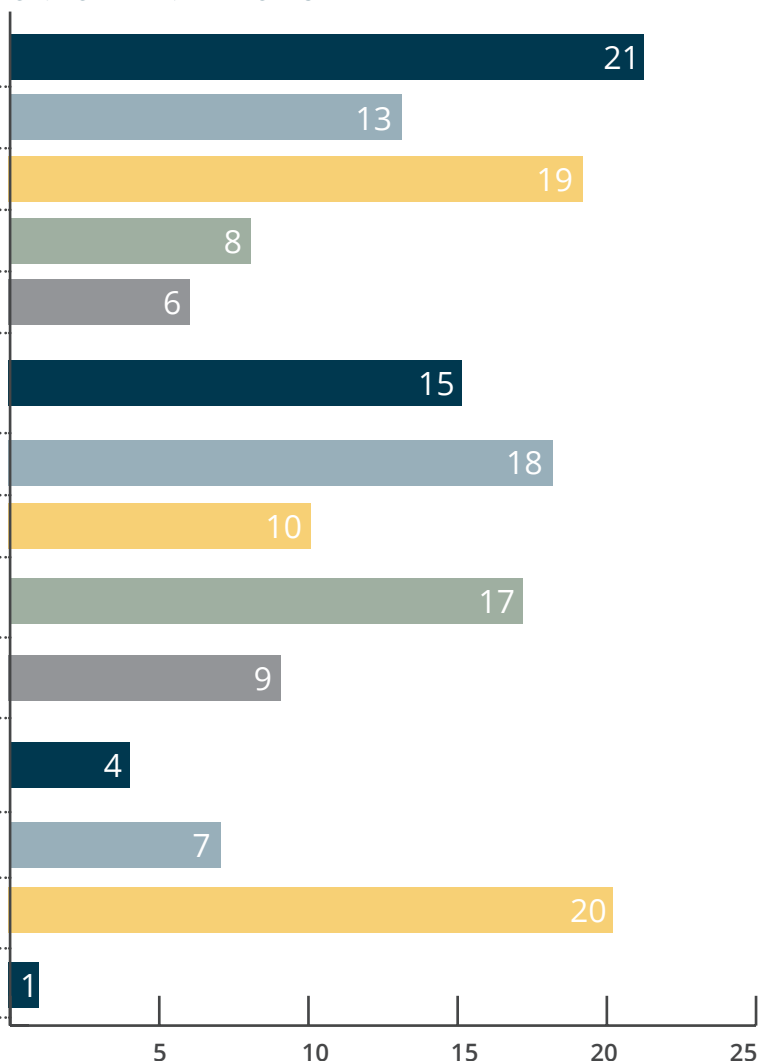
A Matelosz alapítói között végzett felmérésből kiderül, hogy csak néhány nagyobb településen van külön környezet- és természetvédelemmel foglalkozó osztály vagy csoport. Másutt egy-egy munkatárs van megbízva a zöld és kék infrastruktúra fejlesztésével. Van, ahol a főkertész, a beruházási ügyekkel foglalkozó munkatárs vagy egy pedagógus feladata a madárvédelem, akinek ez a szívégye.

Konkrét lépések

MIT TESZNEK

- madárvédelmi eszközöket alkalmaz
- helyi védett területet létesített
- óvja, gyógyítja az idős fákat
- meghagy holtfákat
- telepített méhlegelőt
- tudatosan hagyja meg a természetes növényzetet méhlegelőnek
- őshonos növényfajokat telepít
- nem használ káros növényvédő szereket
- együttműködik civil természetvédelmi szervezetekkel
- települések közötti térségi együttműködésekben vesz részt
- madárvédelemmel, természetvédelemmel kapcsolatos rendeletet fogadott el
- együttműködik gazdálkodókkal
- vannak vizes élőhelyei
- van természetvédelmi és biodiverzitás-stratégiája

ÖNKORMÁNYZATOK SZÁMA

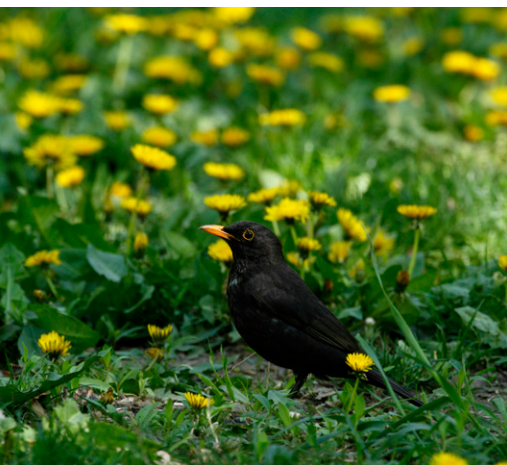
A válaszadó **21 önkormányzat** mindegyike alkalmaz különböző **madárvédelmi eszközöket** a madárodútól a fecskepelenkákön át a gólyafészek-tartó kosárig, de sok olyan település is van, ahol ennél már jóval többet tesznek.

13 önkormányzat létesített helyi jelentőségű védett természeti területet. Ezeknek a védelméről, kezeléséről az önkormányzatok gondoskodnak. **Négy** településnek van kifejezetten madár- és természetvédelemre vonatkozó **önkormányzati rendelethez**, valamint vannak társállatok tartásával kapcsolatos szabályok és intézkedések is, például van, ahol támogatják a macskaivartalanítást. Ennek madárvédelmi és szélesebb kitekintésben természetvédelmi jelentősége is van, hiszen pl. az év emlősére, a vadmacskára nagy veszélyt jelent a házimacskákkal való hibridizáció.

A válaszadók között négy olyan önkormányzat van, ahol az egyéb rendeleteket is értéklik természetvédelmi, madárvédelmi szempontból, egynek pedig már települési természetvédelmi és biodiverzitás-stratégiája is van.

19 önkormányzat nyilatkozott úgy, hogy náluk odafigyelnek arra, hogy a természetes, **idős fákat** ameddig csak lehet, **megőrizték és gyógyítsák** ahelyett, hogy lecsérélnék. **Nyolc településen** még a lábán álló és kidőlt **holtfákat is meghagyják** a zöldterületeken, ha tehetik. Ez azért nagyon fontos természetvédelmi szempontból, mert a holtfák valójában pezsegnek az élettől: odúlakó madaraknak, mókusoknak, pelének, korhadéklakó és lebontó rovaroknak adnak otthont és táplálékot, ráadásul a holtfának nagy szerepük van a vízvisszatartásban is azáltal, hogy a korhadt fa szivacsoként szívja magába a vizet és lassan adja le a körülötte lévő növényzetnek.

6 településen van vetett, ültetett **méhlegelő**, de ami természetvédelmi szempontból ennél is fontosabb, az az, hogy **15 településen tudatosan hagynak ki** egyes területeket a kaszálásból, fűnyírásból. Ha például egy árokparton meghagyják a **természetes növényzetet**, ott a vadvirágok, gyomnövények virágozhatnak, magot érlelhetnek. Ezzel nemcsak a beporzóknak segítenek, hanem az olyan magevő madaraknak is, amelyek a gyomirtóval kezelt és az utolsó négyzetcentiméterig kihasznált mezőgazdasági területeken nem találhatnak gyommagvakat, ezért nincs meg a változatos, természetes táplálékforrásuk.

A zöldterületeik felújításakor **18** településen odafigyelnek arra, hogy hazai, **őshonos növényfajokat** telepítsenek, ha bővítésre vagy növénycserére kerül sor, és **10** önkormányzat nyilatkozott úgy, hogy náluk **nem használnak káros növényvédő szereket**, csak ökológiai gazdálkodásban engedélyezett növényvédelmet.

A szúnyogirtásra nincs mindenütt szükség. Ott ahol igen, azok közül **7** településen **biológiai szúnyoggyérítést** alkalmaznak. Öt településen az önkormányzati tulajdonú épületek működtetése, felújítása és építése során figyelembe veszik a madárvédelmi szempontokat is.

Mindegyik településen van madárvédelmi, természetvédelmi célú **lakossági szemléletformálás**, vannak rendezvények, akciónapok, óvodai- és iskolai programok. **17** település önkormányzata **civil természetvédelmi szervezetekkel** is együttműködik, **9** önkormányzat pedig a tágabb környezetében lévő településeket is segíti azzal, hogy közreműködik helyi és **térségi stratégiák** kidolgozásában, térségi együttműködésekben. **7** olyan település van, amelyek **gazdálkodókkal** is együttműködnek a madarak védelme érdekében.

A vizes élőhelyeknek óriási jelentősége van az élővilág sokféleségének megőrzésében, és abban is, hogy egy település alkalmazkodni tudjon a klímaváltozás hatásaihoz. Épp ezért jó hír, hogy a 21 válaszadó településből **20-nál** vannak különböző **vizes élőhelyek**: tó- és folyópartok, holtágak, patakok, szikes tavak, kubikgyödrök, csapadékvíz-tározók, sőt, még esőkert is, amelyből az elsőt csupán 2 évvel ezelőtt adták át a budapesti Pünkösdfürdő parkban ami Magyarországon kimondottan innovatív módszernek számít, amely segít a csapadék összegyűjtésében és helyben tartásában, valamint a villámárvizek okozta károk megelőzésében.

Fotó: © [Umberto Salvagnin](#)

MI SEGÍTHET A TOVÁBBI ZÖLDÍTÉSBEN?

Tudástár

Egymás jógyakoratainak megismerése, tapasztalatcsere

Konzultációs lehetőség egymással és külső szakértőkkel, természetvédelmi szakemberekkel

Minden válaszadó önkormányzat nagyon fontosnak tartotta, hogy ismereteket szerezhessen a témában. Ehhez jó eszköz lehet egy olyan online **tudástár**, amelyből megismerhetnek már bevált, gyakorlatban is kipróbált módszereket. Szintén nagyon hasznos, ha találkozhatnak és **tapasztalatot cserélhetnek** egymással, valamint **természetvédelmi szakemberekkel**, akik segíteni tudnak az önkormányzatoknak például új védett területek kialakításában és az azokhoz szükséges kezelési tervek elkészítésében.

A Matelosz célja, hogy felületet adjon a tudásmegosztáshoz és az önkormányzatokból egy egymást segítő közösséget hozzon létre, bízva abban, hogy egyre többen lesznek azok, akik felismerik, hogy ez a jövő útja. Csak akkor maradhat élhető egy település, ha a természettel összhangban, nem pedig a természet kárára fejlesztik.

A MADÁRBARÁT TELEPÜLÉSEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉRŐL

A Madárbarát Települések Országos Szövetségének (Matelosz) létrehozását a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület kezdeményezte és támogatja. A Matelosz célja, hogy segítse a településeken a madarak védelmét és a természettel összhangban történő településfejlesztést. A madárbarát települések megosztják egymással a jógyakorlataikat és arra törekszenek, hogy az egyre erőteljesebb urbanizáció mellett is fenntartsák és megőrizték a területükön lévő ökológiai szempontból értékes élőhelyeket.

Azok az önkormányzatok, amelyek fontosnak tartják mindezt, **csatlakozhatnak** a szervezethez. További információ: www.matelosz.hu

MATELOSZ

A MATELOSZ ALAPÍTÓI:

Abasár, Balatongyörök, Baracs, Csopak, Érd, Gyenesdiás, Győr, Halimba, Kemeneshőgyész, Bp. Kíspest, Kóspallag, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Markaz, Mezőberény, Nádasd, Nádudvar, Nógrádmarcfal, Öcsöd, Petőfiszállás, Pilisborosjenő, Pomáz, Pusztaberki, Pusztaszer, Sárkeresztes, Szügy, Törökbálint, Túrkeve, Vöröstó

HÁTTÉRANYAGOK:

Az MME a korábbi években már sok hasznos anyagot, könyvet, online képzést állított össze a településeknek, amelyek a Matelosz munkáját is segítik.

Könyv, Drexler Szilárd: [A települések madárbarát lehetőségei](#); Kiadó: Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2023.

Képzés, MME Akadémia, e-learning tanfolyam: [Madárbarát településfejlesztés képzés](#)

*A kérdőíves felmérés 2024 májusában, 21 önkormányzat részvételével készült.

Fotók: Bajor Zoltán, Drexler Szilárd, Orbán Zoltán / MME

